

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата
Сање Р. Симоновић Алфиревић

Одлуком Наставно-научног већа Факултета бр. 01-2222/2-4.10 од 21.12.2015. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Сање Симоновић Алфиревић под насловом:

ПЕРФОРМАТИВНОСТ АРХИТЕКТУРЕ

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Школске 2007/2008. године кандидаткиња је уписала докторске академске студије архитектуре уметничког карактера (основна област истраживања: архитектура, а ужа научна област истраживања: архитектура и урбанизам).

На седници Наставно-научног већа Архитектонског факултета Универзитета у Београду која је одржана 22. новембра 2012. године, а на основу члана 99. Статута Архитектонског факултета у Београду („Службени билтен Факултета”, бр. 80/08 и 84/10), а у вези са чланом 28, Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду („Службени билтен Факултета”, бр. 81/08) и Одлуке Већа докторских студија од 28. марта 2012, донета је одлука бр. 01-2000/1-5.7. којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата и теме докторске дисертације под насловом "Перформативност архитектуре" кандидата Сање Симоновић, дипл.инж.арх, у саставу:

- др Владимир Мако, ментор
редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Миодраг Шуваковић, члан комисије
редовни професор Факултета за медије и комуникације Универзитета Сингидунум,
у Београду.
- др Владимир Миленковић, члан комисије

доцент Архитектонског факултета Универзитета у Београду

На основу члана 30. Закона о високом образовању ("Сл. Гласник РС", бр 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10 и 93/12), а у вези са чланом 100. Статута Архитектонског факултета у Београду ("Сл. билтен АФ", бр. 80/80, 84/10 и 89/12), члановима 31-34. Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду ("Сл. билтен АФ", бр. 81/08) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 09. априла 2013. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној 13. маја 2013. године, донело одлуку број 01-585/2-4.9. да се Сањи Симоновић, дипл. инж. арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом "Перформативност архитектуре" и да се за ментора именује проф. др Владимир Мако.

Одлука бр. 01-130/2-5.34. о продужењу датума одбране докторске дисертације до 28. фебруара 2015. године донета је на седници Наставно научног већа 03.02.2014. године

Одлуком број 03-14/366 од 02.12.2014. године одобрен је статус мировања у школској 2014/2015. години.

Децембра 2015. године, завршену докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија 14.12.2015. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду ("Сл. билтен АФ", бр. 80/08, 84/10, 88/12, 89/12-пречишћен текст и 98/14), члана 37. Правилника о докторским академским студијама ("Сл. билтен АФ", бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 14. децембра 2015. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 21. децембра 2015. године, донело одлуку број 01-2222/2-4.10 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Сање Симоновић Алфировић, дипл. инж. арх., под насловом "Перформативност архитектуре", у саставу:

- др Владимир Мако,
редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Миодраг Шуваковић,
редовни професор Универзитета уметности у Београду, Факултет музичке уметности
- др Владимир Миленковић,
доцент Архитектонског факултета Универзитета у Београду

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Теорија архитектуре и визуелних уметности*, за које је Факултет матичан. Ментор предметне дисертације је др Владимир Мако, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Списак радова који квалификују професора др Владимира Макоа за ментора докторске дисертације:

- Мако, Vladimir. *Estetika – Arhitektura, knjiga 1: sedam tematskih rasprava*. Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu i Orion Art, 2005. (ISBN 978-86-83305-21-6)

- Mako, Vladimir. *Estetika – Arhitektura, knjiga 2: kreativni proces između subjektivnog i opšte- društvenog estetskog značenja*. Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu i Orion Art, 2009. (ISBN 978-86-7924-029-3)
- Mako, Vladimir. *The Art of Harmony: Principles of Measuring and Proportioning in Byzantine Painting*. Belgrade: Orion Art, 2007. (ISBN 978-86-83305-33-9)
- Mako, Vladimir. *Estetičke misli o arhitekturi – doba antike*. Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2011. (ISBN 978-86-7924-048-4)
- Mako, Vladimir. *Estetičke misli o arhitekturi – srednji vek*. Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2012. (ISBN 978-86-7924-071-2)

1.3. Биографски подаци о кандидату

Сања Р. Симоновић Алфиревић рођена је у Београду 1981. године. Основну школу и гимназију је завршила у Београду.

Дипломирала је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду 2006. године, са највишом оценом на дипломском раду и просечном оценом 9,21 током студија, чиме је стекла назив дипломираног инжењера архитектуре. Дипломом за изузетан успех током студирања, од стране Универзитета у Београду, проглашена је за најбољег студента генерације Архитектонског факултета, који је дипломирао у школској 2005-2006. години. Дипломски рад под називом "Академија покрета" награђен је наградом за архитектуру компаније "Новости" у категорији најуспешнијег студентског рада у 2006. години. Институт за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС) јој је доделио традиционалну Светосавску награду за најбољи дипломски пројекат 2006. године. Током основних студија била је стипендиста Министарства просвете и науке Републике Србије за постигнуте изузетне резултате током студирања на високошколским установама.

Докторске академске студије на Архитектонском факултету Универзитета у Београду уписала је 2008. године, када се определила за усмерење уметничког карактера - основна област истраживања архитектура и урбанизам.

У периоду од 2005. до 2007. године кандидат Сања Р. Симоновић је учествовала у настави Архитектонског факултета Универзитета у Београду као демонстратор-сарадник, у оквиру Департамента за архитектуру, на предмету Студио пројекат 1 - архитектура (Основне академске студије - шк. год. 2006/2007) и предмету Модул М8 - Изборни предмет, Демилитаризација градског простора (Дипломске академске студије - шк. год. 2006/2007), као и у оквиру Департамента за архитектонске технологије, на предмету Студио пројекат 2 - архитектонске конструкције (Основне академске студије - шк. год. 2006/2007).

Током 2006. и 2007. године професионално искуство је стицала као пројектант-сарадник у пројектном бироу "АГМ" у Београду. У периоду од 2007. до 2012. године ради у Институту за Архитектуру и урбанизам Србије - ИАУС, у статусу истраживача-сарадника, као стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. На Институту је запослена од 2013. године. Као коаутор и сарадник била је ангажована на бројним пројектима ИАУС-а, публиковала стручне и научне радове, учествовала на међународним и домаћим конгресима. Поред активног научноистраживачког рада, бави се и стручним радом у области архитектонског и урбанистичког пројектовања. Учествовала је на више домаћих и међународних архитектонских конкурса, од којих су поједини награђивани и публиковани. Од 2006. године је члан Друштва архитеката Београда и Савеза архитеката Србије.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација је изложена на 173 стране. Рад се састоји из шест целина: Увод, Студије перформанса, Студије перформанса као нова антропологија догађаја, Архитектура као перформативна пракса, Модели перформативности архитектуре: два случаја и Закључна разматрања.

УВОД	01
Уводне напомене о теми	01
Досадашња искуства и учени проблеми о предмету истраживања	03
Проблем и предмет истраживања	07
Циљеви и задаци истраживања	10
Полазне хипотезе	11
Научни методи истраживања	12
Научна оправданост и очекивани резултати истраживања	13
Структура докторске дисертације	14
1 Студије перформанса	17
1.1 Теоријске основе перформатива	17
1.2 Студије извођења и проблем перформатива	24
1.3 Извођење и изведба	31
1.4 Шекнеров модел извођења	35
1.5 Студије перформанса и извођење: систематизација теоријских позиција	42
1.6 Извођење и људска ситуација	50
2 Студије перформанса као нова антропологија догађаја	57
2.1 Тарнер и извођење	58
2.2 Гофман и извођење	62
2.3 Глобална антропологија савремености и извођење	65
3 Архитектура као перформативна пракса	70
3.1 Перформативне студије и архитектура	70
3.2 Перцептивни перформанс и архитектура	73
3.3 Перформанс и архитектура	76
3.3.1 Перформанс у архитектури	79
3.3.2 Архитектура као место перформанса	86
3.3.3 Архитектура као перформанс	93
3.4 Проблеми извођења у архитектури са становишта пројектанта и корисника	104
3.5 Проблеми извођења у архитектури са становишта изведбе	111
4 Модели перформативности архитектуре: два случаја	119
4.1 Перформативност архитектуре не-места	121
4.2 Извођење идентитета као перформативни чин у архитектури	128
ЗАКЉУЧАК	137

ПОПИС И ИЗВОРИ СЛИКА	143
ЛИТЕРАТУРА	155

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Структура докторске дисертације се састоји из три дела: *Увода*, централног дела истраживања у оквиру којег се даје *приказ и интерпретација резултата истраживања* и *Закључка*, а затим следе илустрације и литература.

У **Уводу** се након претходне анализе информација о проблему и предмету истраживања наводе циљеви и задаци истраживања, полазне хипотезе, усвојена методологија научно-истраживачког поступка и процена научне оправданости и очекиваних резултата истраживања.

Средишњи део рада, ***Приказ и интерпретација резултата истраживања***, састоји се из четири главе које тематски обухватају две целине. Прве две главе се односе на дефинисање теоријског оквира студија перформанса у којима се одвија планирано истраживање, трећа и четврта глава су посвећене интерпретацији и дефинисању проблема перформативности у архитектури.

Прва глава - *Студије извођења*, садржи шест поглавља која су посвећена научно-критичкој анализи студија извођачких уметности, и излагању тумачења основних појмова на којима је засновано истраживање (*перформатив, перформанс, перформативност*). Теорију перформатива и говорних чинова први је дефинисао Џон Остин, и обухвата дуги развој, након чега изази из оквира филозофије и уобличава се у контекстуално и методолошки дисперзивној савременој теорији перформанса и извођачких уметности. У студијама извођачких уметности основно значење појма перформатив је проблематизовано, као такво превазиђено и проширено, у практично-интервентном, као и дискурзивном, интертекстуалном смислу. Појмови *студија извођења, перформанса и извођачких уметности*, у савременом значењу у области уметности и културе, појављују се 60их и 70их година прошлог века, а најзначајнију улогу у том погледу имао је театролог Ричард Шекнер на дискурсу спољашње анализе културе. Савремене теоријске позиције студија извођења, успостављају општу теорију перформанса као отвореног културалног концепта конструисања релација и тумачења вишеслојног појма перформанса.

Друга глава - *Студије перформанса као нова антропологија догађаја*, посвећена је теоријским интерпретацијама савремене антропологије догађаја према Виктору Тарнеру и социологу Ервингу Гофману. Основно дискурзивно одређење најранијег приступа феномену перформативности, била је аналогија са социолошком и антрополошком праксом која је у том периоду превасходно била сконцентрисана на проучавање културалних и друштвених догађаја као перформанса, односно на проучавање друштвеног живота према аналогији са сценским или театарским представама. Појам перформанса посматран изван оквира уметности, који обухвата различите извођачке праксе садржане у друштву, тј. култури уопште, успоставља трансдисциплинарну вредност која се може посматрати у готово свим друштвеним активностима. Шекнер са Тарнером и Гофманом, на тај начин, отвара поље за разматрање извођачких уметности и перформанса у оквиру савременог концепта где се уметничко дело посматра као артефакт културе.

Трећа глава - *Архитектура као перформативна пракса*, односи се на критичко разматрање референци из области теорије архитектуре који идентификују, разматрају, полемишу променљивост и нестабилност граница у којима архитектонске идеје и значења комуницирају на друштвеној и културној платформи. Однос перформативности и перформативних проблематизација у оквиру теорије архитектуре односи се на анализу и

приказ модела концептуализације архитектуре са аспекта перформативних студија, *перцептивног перформанса* и сложеног релационог контекста перформанса и архитектуре. Последња категорија обухвата три нивоа разраде: перформанс у архитектури, архитектуру као место перформанса и архитектуру као перформанс. У контексту студија перформанса примењених на архитектуру, истражена су два кључна проблема извођења, први са аспекта *пројектанта и корисника*, други са аспекта *изведбе*. Савремени концептуални, естетски програми, мултидисциплинарност резултирају отвореном, незавршеноом конструкцијом флуидне топографије која артикулише, више него што приказује тло на коме данашња архитектура почива.

Четврта глава - Модели перформативности архитектуре, посвећена је истраживању услова преображаја перформативности ка филозофији културе и теорије архитектуре ка концепту архитектуре као текста културе. Формалне категорије (једнозначне и егзактне) наспрам процеса (који је недефинисан отворен, променљив, апстрактан и због тога више еволутиван у својим трајекторијама), дефинишу полигон истраживања перформативности архитектуре приказан кроз два модела. 1 | Модел перформативности архитектуре као не-места упућује на промену статуса архитектуре као *објекта* у архитектуру као *платформу токова*. 2 | Модел становања код кога корисник преузима улогу *илегалног архитекте*, негирајући ауторитативну позицију архитекте као аутора, приказује ситуацију у којој објекти непрекидно и изнова настају и мењају се улогом, понашањем и активностима корисника. Оба модела центрирана су око основног одређења перформанса код кога не постоји реалност која претходи нечијем искуственом доживљају, већ фигурира чин активног извођења и реактуелизовања ситуације или догађаја.

У **Закључку** се сумирају резултати претходних истраживања и даје се коментар у односу на претпоставке истраживања. Поред тога биће наглашене дилеме које се везују за проблем истраживања, као и могућности даљег истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Теоријски полигон истраживања перформативности архитектуре заснован је на трансдисциплинарној синтези рецентних приступа у оквиру општег дискурзивног поља перформативности и савремених концепата теорије архитектуре. Ова позиција омогућава разматрање начина којима је архитектура ослобођена формалне путање у процесу пројектовања, чиме се идентификује, разматра, полемише променљивост и нестабилност граница у којима архитектонске идеје и значења комуницирају на друштвеној и културној платформи. Анализа специфичности релационог дискурса перформативности и архитектуре обухвата теоријски, филозофски, уметнички, друштвени и културални контекст од 60их година прошлог века до данас.

Оригиналност дисертације се пре свега огледа у теоријском разматрању перформативности архитектуре са аспекта студија извођења, са циљем објашњавања остварених релација, приказивања њиховог порекла, као и могућих облика њихових интерпретација. У контексту интердисциплинарно постављених критеријума анализе, перформативност се заснива на концептуализацији архитектуре перформансом као методолошким поступком идентификације и разматрања архитектуре у контексту просторно-временских ситуација и широког спектра понашања. Идентификовање неколико кључних модела перформативности архитектуре, применом методолошко-иновативног приступа, представља оригиналан и значајан научни допринос.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

У оквиру докторске дисертације коришћена је обимна литература, прецизно методолошки систематизована и орјентисана ка идентификацији перформативности архитектуре у теоријским научним и стручним расправама. Истраживање је позиционирано у широкој тангенцијалној области архитектуре која обухвата антропологију, уметничке, извођачке праксе и савремене културалне теорије. Примарни извори у вези са студијама извођења, са чијег аспекта се у овој дисертацији проблематизују појмови перформативност и архитектура, обухватају литературу аналитичке филозофије у подручју перформативности говорних чинова, литературу у контексту нове антропологије догађаја и глобалне антропологије савремености, као и актуелизацију појма *перформанс* у теорији извођачких уметности и уметничкој пракси. Секундарни извори обухватају литературу која обрађује архитектонску теорију компаративно са критичким и теоријским интерпретацијама различитих уметничких облика рада (уметничких идеја и животних концепата), визуелне културе и културних модела након 60их година XX века. Сложени контекст појава и тенденција евидентан је између архитектуре, уметности и културалних теорија који граде шири теоријски референтни оквир перформативности архитектуре. Општа литература обухвата област филозофије, антропологије и савремене теорије архитектуре и уметности. Избор библиографских јединица указује на то да је кандидаткиња упозната са кључним теоријским расправама и резултатима, као и са актуелним примерима у области коју истражује, и да на одговарајући начин користи изворе за аргументацију својих ставова у предметном подручју дисертације.

Као најзначајнији извори коришћени у истраживању издвајају се:

- Austin, John Langshaw. *How to Do Things with Words*. Boston: Harvard University Press, 1962.
- Schechner, Richard. *Performance Studies: An Introduction*. London and New York: Routledge, 2003.
- Gofman, Erving. *Kako se predstavljamo u svakodnevnom životu*. Beograd: Geopoetika, 2000.
- Turner, Victor. *Od rituala do teatra: ozbiljnost ljudske igre*. Zagreb: August Cesarec, 1989.
- Jovičević, Aleksandra i Ana Vujanović. *Uvod u studije performansa*. Beograd: Fabrika knjiga, 2007.
- Carlson, Marvin. *Kazališne teorije 3: Povjesni i kritički pregled građanskih teorija devetnaestog stoljeća*, Zagreb: Hrvatski centar ITI, 1997.
- Fortier, Mark. *Theory/Theatre - An Introduction*. London and New York: Routledge, 1997.
- McKenzie, Jon. *Izvedi ili snosi posljedice: Od discipline do izvedbe*. Prevod :Vlatka Valentić. Zagreb: Centar za dramsku umjetnost, 2006.
- Milohnić, Aldo. *Teorije savremenog teatra i performansa*. Prevela: Dragana Bojanić Tijardović. Beograd: Orion art, 2013.
- Šuvaković, Miško. *Diskurzivna analiza: Prestupi i/ili pristupi "diskurzivne analize" filozofiji, poetici, esteticima, teoriji i studijama umetnosti i kulture*. Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 2006.
- Fischer-Lichte, Erika. *The Transformative Power of Performance: A New Aesthetics*. Translated by Saskya Iris Jain. London and New York: Routledge, 2008.
- Hill, Jonathan. *Occupying Architecture: Between the Architect and the User*. London and New York: Routledge, 2005.
- Bourdieu, Pierre. *Practical Reason: On the Theory of Action*. Translated by Randal Johnson and Others. Stanford: Stanford University Press, 1998.
- Ože, Mark. *Nemesta : uvod u antropologiju nadmodernosti*. Prevela s francuskog Ana A. Jovanović. Beograd : Biblioteka XX vek, 2005.

- Aravena, Alejandro, and Andreas Iacobelli. *Elemental: Incremental Housing and Participatory Design*. Ostfildern: Hatje Cantz, 2013.

Уравнотеженим односом између опште теоријске, и уско-стручне архитектонске литературе, кандидаткиња је коректно изабрала најважније јединице за теоријски конструкт дисертације, као и за шире интерпретације у архитектонској теорији.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Приликом израде дисертације коришћено је неколико научних метода истраживања, путем којих се проверава научна заснованост постављених хипотеза. Метод анализе грађе је коришћен током формирања информационе основе, тј. прикупљања и систематизације истраживане грађе, уз јасно успостављене критеријуме избора релевантних података. Критичко разматрање појава и проблема који дефинишу предмет истраживања и њихово сагледавање унутар различитих нивоа друштвеног и културалног контекста, сугерише сложен методолошки апарат. Метод анализе садржаја је коришћен приликом утврђивања и систематизације прикупљених података као и дефинисања опште теоријске оријентације увођењем релевантних научних теорија и њиховом интерпретацијом у сложеном проблемском контексту теме доктората. Упоредни метод обухвата неколико нивоа компаративне анализе перформативности архитектуре у односу на филозофски, антрополошки, уметнички и културални план идентификације овог појма.

Први део истраживања је конципиран као систематски и критички процес идентификовања и анализе појмова, појава и процеса унутар проблематике перформативности и успостављених веза са референтним теоријским оквирима. Затим је приступљено одабиру, експланацији и разради метода (апаратуса) на којима је засновано истраживање, са аспекта студија извођења (са посебним нагласком на филозофску категорију перформатива), које сугеришу савремене методолошке и истраживачке стратегије. Након основне контекстуализације проблема перформативности, реферирањем на централне теоријске правце антропологије догађаја, постављено је унутрашње значење појма, као и оних значења која су производ спољашњих, дискурзивних парадигми. У том смислу, спроведена је критичка анализа релација унутар проблемске равни перформативности архитектуре, у правцу доказивања спектра различитости његових значења и интерпретативних модела.

У контексту интердисциплинарно постављених аспеката истраживања, позиционирање архитектуре у област перформативне праксе остварено је компаративном анализом значења перформанса у тангенцијалној области уметничких, извођачких пракси и архитектуре. Истраживање је усмерено ка методама концептуализације архитектуре перформансом као широким спектром понашања, где перформанс директно реферерира на архитектуру као отворену и променљиву егзистенцијалну платформу.

Метод студије случаја је примењен у завршном делу доктората ради ближег проучавања специфичних феномена у оквиру предмета истраживања. Изведени модели перформативности архитектуре су применом системског дедуктивног метода закључивања проверени у односу на полазне хипотезе и основна теоријска одређења.

Синтеза и критичка интерпретација резултата истраживања је коришћена на крају сваког дела дисертације, као и у завршном - закључном поглављу. У оквиру закључних разматрања приказан је коментар у односу на претпоставке истраживања, наглашене дилеме које се везују за проблем, као и могућности даљег истраживања. Метод научног предвиђања је коришћен при оцени даљих могућности изведеног и предложеног апаратуса анализе перформативности архитектуре. Комисија закључује валидност, коректност и адекватност односа коришћених научних метода и постављених хипотеза.

3.4. Применљивост остварених резултата

Примењивост остварених резултата до којих је дошла кандидаткиња спровођењем анализе перформативности архитектуре са аспекта студија извођења, може се очекивати у областима теоријских разматрања која превазилазе значај научне области архитектуре и улазе у шири домен друштвено-хуманистичких наука. Обзиром да су студије извођења иницијали оквир разматрања перформативности, широк спектар дисциплина које ове студије обухватају, омогућавају примену новог интерпретативног метода не само у архитектури, већ и у сродним научним областима попут антропологије, театрологије, социологије, филозофије, теорије културе, естетике. Такође, резултати докторске дисертације биће од значаја за будућа истраживања у погледу интерпретације чина извођења, истовремено као виталне уметничке праксе, али и инструмента за боље разумевање актуелног друштвеног и културног контекста, као и њихових консеквенци. Поред тога што ова дисертација управо те контексте и консеквенце идентификује на плану архитектуре у смислу извођења конкретних модела перформативности, резултати истраживања могу имати примену и за проучавање широког спектра људског понашања у погледу савремених интердисциплинарних и интеркултуралних инсценација.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

С обзиром да је допринос дисертације везан за бављење проблемима архитектуре кроз примену адекватних научних метода, и применљивост остварених резултата, кандидаткиња је показала способност за самостални научно-истраживачки рад. То је евидентно у примени различитих метода научног истраживања почев од метода прикупљања и обраде података, критичке теоријске анализе, анализе садржаја различитих извора, компаративне анализе и синтезе и интерпретације резултата истраживања. Дисертација указује на способност кандидаткиње да на основу детаљне анализе предмета рада и теоријских и стручних извора, самостално издвоји и постави савремен и оригинални проблем истраживања, а да потом применом адекватне научне методологије приступи студиозном и темељном доказивању постављених хипотеза и доношењу научно релевантних закључака. Значајан показатељ способности кандидата за самосталан научни рад су бројни радови публиковани у домаћим научним часописима, домаћим и страним зборницима и часопису међународног значаја.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Научни допринос дисертације, у ужој области теорије архитектуре и визуелних уметности, конципиран је као систематски и критички процес идентификовања и анализе појава и процеса унутар проблематике перформативности и успостављених веза са архитектуром. Комисија издваја следеће научне доприносе:

- 1| Разматрање сложене историје перформативних пракси у погледу интензитета њиховог дејства у архитектури, уметности и култури.
- 2| Доказивање да перформативност архитектуре помера тежиште опажања са архитектонског дела као објекта, на архитектонско дело као архитектонски, уметнички, друштвени или егзистенцијални чин. У том смислу:
 - перформативност није ни порекло ни резултат архитектонског дела, већ отворена и променљива егзистенцијална платформа између концепта и значења или стварања и изражавања у оквиру културалне праксе. Архитектонско дело тако постаје сложена концептуално-објектна појава која је одређена извођењем, понашањем корисника у специфичном и уоквиреном простору културе.

- 3) Конкретним предлогом апаратуса за спровођење анализе перформативности архитектуре, инкорпорирана су фундаментална знања из области архитектуре и студија извођења, и изведена у складу са рецентним тенденцијама у архитектонској теорији и пракси. Помак у тумачењу перформанса као чину културе, ка перформансу као дејствености културе, на коме се овај апаратус заснива, омогућава преображај архитектуре као објекта, у животну ситуацију, реални догађај.
- 4) Извођење модела перформативности архитектуре у складу са савременом, дискурзивно и културално орјентисаном теоријом архитектуре, указује на прелаз од привилегованих тактика мимезиса, ка концептуализацији архитектуре као културалног артефакта, и у том смислу обухвата:
 - модел архитектуре *не-места* (аеродрома, робних кућа), која се посматра као перформанс, јер се понашањем корисника, њиховим транзитним током, центрира њена концептуализација као не-места;
 - модел извођења идентитета у партиципативном поступку *инкрементал* становања, као перформативном чину у архитектури. У питању је процес који није унутрашње, суштински задато својство, већ спољашњи, дискурзивни ефекат.
- 5) Научни допринос методологији истраживања је у изведеном методолошком приступу који, успостављен и примењен у овој студији, може постати основ за разматрање других појава и феномена у архитектури, не као формално и целовито приказаних појавности, већ кроз променљивост њиховог статуса и идентификације.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Научни доприноси ове дисертације су првенствено остварени у погледу систематизације дискурзивно заснованог погледа на перформативност архитектуре, као и интердисциплинарног проблематизовања перформанса у различитим уметничким, културалним и друштвеним праксама. Важно је нагласити да се сложени проблемски контекст истраживања заснива на сталној критичкој дистанци у односу на референтне научне дисциплине изван подручја архитектуре. Од посебног значаја је примењена методолошка процедура остварена инструментализацијом перформанса тј. апаратом идентификације и анализе конструисаних друштвених реалности на плану архитектуре. Истраживање показује важан помак од досадашњег сценографског тумачења перформативности архитектуре које се у актуелним теоријским и стручним расправама везује за парадигме технолошког императива и примену компјутерски генерисаних, интерактивних технологија. Аспект који се у овој дисертацији разматра је перформативност као питање начина којим се статус архитектуре третира, мења и конституише у контексту изведених просторних ситуација, посматраних и теоретизованих као перформанс. Посебан значај истраживања везан је за извођење модела перформативности архитектуре који се издвајају из широког спектра понашања корисника у односу на одговарајући карактер културалних трајекторија, где је архитектура полигон манифестације тог процеса. Комисија закључује да су резултати истраживања у оквиру дисертације применљиви и да се могу верификовати у склопу нових интерпретативних фокуса у теорији архитектуре, као и антропологији, теорији уметности и културе.

4.3. Верификација научних доприноса

Категорија M24:

- Alfirević Đ., **Simonović Alfirević S.**: Urban Housing Experiments in Yugoslavia 1948-1970, -*SPATIUM International Review*, br. 34, 2015. (ISSN 1450-569X)

Kategorija M33:

- **Simonović S.**, Kovačević B., Pucar M.: “Protection and restoration of cultural properties in spatial and urban planning in Serbia; Case study: immovable cultural properties in Brankovina,” -*Proceedings of the 12th International conference Protection and Restoration of the environment*, Skiathos, Greece, 2014., str. 1068-1074. (ISBN 978-960-88490-6-8)
- Pucar M., **Simonović S.**, Janković N.: “Implications of a New Methodology Applied onto Models of Traditional Residential Buildings in the Villages of Serbia,” -*Proceedings of the 5th International Conference on Sustainable Energy and Environmental Protection SEEP 2012*, Dublin, Ireland, 2012., pp.120-125. (ISBN: 978-1-873769-10-2)
- Pucar, M., Nikolić D., Nikolić Z., **Simonović S.**: “Photovoltaic on-grid systems in urban areas and examples of their application,” -*Proceedings of the 6th International Conference on Renewable Energy and Future of its Application*. Budva: Montenegro, 2009., pp. 9-22.

Kategorija M34:

- **Simonović S.**, Pucar M.: “Second Nature: Artificial Ecology,” -*Proceedings of the International Symposium on Sustainable Development and Planning: New Urbanity - Cities vs. Global Challenges*, Belgrade, Serbia, 2012., p.72. (ISBN 978-86-89111-00-2)

Kategorija M44:

- Pucar M., Kovačević B., **Simonović Alfirević S.**: Model razvoja kulturno-istorijskog kompleksa Brankovina sa predlogom mera zaštite od klimatskih promena, -*Prostorni, ekološki, energetski i društveni aspekti razvoja naselja i klimatske promene*, Posebna izdanja, br.78, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, (u pripremi), 2015 (ISBN 978-86-80329-85-7)

Kategorija M51:

- Alfirević Đ., **Simonović Alfirević S.**: Interpolacija u arhitekturi: Pristup projektovanju interpoliranih objekata i "spona" kao integrativni element, -*Arhitektura i urbanizam*, br. 41, (u pripremi), 2015 (ISSN 0354-6055)
- Alfirević Đ., **Simonović Alfirević S.**: Polarization of Expressive Tendencies in Serbian Architecture at the Beginning of XXI Century, -*Zbornik Matice srpske za likovne umetnosti*, br. 43, str. 321-334, 2015 (ISSN 0352-6844)
- Alfirević Đ., **Simonović Alfirević S.**: Tipologija dvotraktnih sklopova u višeporodičnom stanovanju, -*Arhitektura i urbanizam*, br. 40, str. 7-15, 2015 (ISSN 0354-6055)
- Alfirević Đ., **Simonović Alfirević S.**: Dvotraktni sklop u stambenoj arhitekturi u Srbiji, -*Arhitektura i urbanizam*, br. 39, str. 7-16, 2014 (ISSN 0354-6055)
- Alfirević Đ., **Simonović Alfirević S.**: Beogradski stan, -*Arhitektura i urbanizam*, br. 38, str. 41-47, 2013 (ISSN 0354-6055)
- Pucar M., Nenković-Riznić M., **Simonović S.**, Nikolić D.: Mogućnost primene fotonaponskih sistema u urbanim sredinama – studije slučaja, -*Energija*, br. 3-4, str.104-109, 2009 (ISSN 0354-8651)

- Pucar M., Nenković-Riznić M., **Simonović S.**: Regionalni koncepti zaštite šivotne sredine i upravljanja otpadom na primerima Južnog Pomoravlja, *Arhitektura i urbanizam*, br. 26, str. 77-88, 2009 (ISSN 0354-6055)
- Čarapić A., **Simonović S.**, Manić B.: Arhitektura: Granice, manifesti, utopijske vizije. Osvrt na jedanaesto venecijansko bijenale, *-Arhitektura i urbanizam*, br. 24/25, str. 7-14, 2008 (ISSN 0354-6055)
- **Simonović S.**: Tehnološki model održivog razvoja na primeru "TGV" transportnog sistema Francuske, *-Arhitektura i urbanizam*, br. 22/23, str. 60-75, 2008 (ISSN 0354-6055)

Категорија М63:

- Petrović S., Pucar M., **Simonović Alfirević S.**: “Analiza međusobnog uticaja objekta i okoline – optimizacija stepena održivosti,” *-Zbornik radova: X Međunarodni naučno stručni skup, Savremena teorija i praksa u graditeljstvu*, Banja Luka, Republika Srpska, 2014., str. 319-328. (ISBN 978-99955-630-9-7)
- Čarapić A., **Simonović S.**: “Arhitektura predela: Oblik ili trag,” *-Zbornik radova: Simpozijum studenata doktorskih studija iz oblasti građevinarstva, arhitekture i zaštite životne sredine, PhIDAC 2010*, Novi Sad, Srbija, 2010., str.35-42. (ISBN 978-86-7892-276-3)
- Čarapić A. **Simonović S.**: “Stanovanje: transformacija načela moderne u savremenom arhitektonskom kontekstu,” *-Zbornik radova međunarodnog naučnog skupa: Regionalni razvoj, prostorno planiranje i strateško upravljanje*, Beograd, Srbija, 2009., str. 101-111. (ISBN 978-86-80329-52-9)
- Pucar M., Nenković-Riznić M., **Simonović S.**: “Nova urbanost – integracija dezintegracija grada: urbane praznine,” *-Zbornik radova nacionalnog naučnog skupa: Nova urbanost*, Beograd, Srbija, 2008., str. 25-40. (ISBN 978-86-907727-4-2)
- Pucar M., Nenković-Riznić M., **Simonović S.**, Nikolić D.: “Primena fotonaponskih sistema u funkciji urbanog razvoja-svetska iskustva i lokalne mogućnosti,” *-Zbornik radova nacionalnog naučnog skupa: Nova urbanost*, Beograd, Srbija, 2008., str. 247-266. (ISBN 978-86-907727-4-2)

Категорија М64:

- Marković S., Stevanović V., **Simonovic Alfirević S.**: “Efekat kulture na subjektivni doživljaj arhitektonskog prostora,” *-Knjiga rezimea: XXI Naučni skup: Empirijska istraživanja u psihologiji*, Beograd, Srbija, 2015., str.20. (ISBN 978-86-6427-005-2)
- **Simonović S.**, Pucar M.: “Ekološki prototipi kao operativni mehanizmi transformacije teritorije,” *-Zbornik apstrakata međunarodnog naučno-stručnog skupa: Arhitektura i urbanizam, građevinarstvo, geodezija - juče, danas, sutra*, Banja Luka, Republika Srpska, 2011., str.30. (ISBN 978-99955-667-6-0)

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу анализе дисертације кандидаткиње Сање Симоновић Алфировић, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом, те да су структура дисертације и примењена научна методологија у складу са пријавом на коју је Универзитет у Београду дао сагласност. Дисертација је, поред тога, задовољила све критеријуме обима, квалитета и научног доприноса у ужој научној области *Теорија архитектуре и визуелних уметности*. Комисија високо оцењује научни допринос дисертације која представља

темељан, свеобухватан и систематичан рад који превазилази тематске, теоријске и методолошке оквири архитектуре и обухвата шири домен друштвено-хуманистичких наука. Комисија наглашава могућност примене оригиналних резултата дисертације у погледу даље интерпретације и идентификације сложеног проблемског контекста перформативности архитектуре.

Комисија предлаже Наставно-научном већу да се докторска дисертација под називом Перформативност архитектуре кандидата Сање Симоновић Алфиревић прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Већу научних области техничких наука Универзитета у Београду.

Београд, 18. децембар 2015. година

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

.....
Проф. др Владимир Мако, редовни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
Проф. др Миодраг Шуваковић, редовни професор
Факултет за медије и комуникације Универзитета
Сингидунум у Београду

.....
Проф. др Владимир Миленковић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет